

Startnotitie Paesens-Moddergat aan het Wad

Inhoudsopgave

1. Titelblad
2. Inhoudsopgave
3. Plannen voor Pasens-Moddergat
5. Huidige situatie
5. Doelen
6. Acties
8. Op zoek naar verbinding
9. Hoe doen we dat

10. Bijlage 1 - Fasen project
10. Bijlage 2 - Samenwerking
11. Bijlage 3 - Uitgangspunten
11. Bijlage 4 - Ideeën
14. Bijlage 5 - Doelgroepen

Plannen voor Paesens-Moddergat

Wie had kunnen denken dat het legaat van Jan Zwart uit Moddergat zo'n enorme impact zou krijgen. Want de overdracht van zijn boerderij aan de Oere 2 in Moddergat aan de Stichting Musea Noardeast Fryslân is het startpunt geworden voor dit projectidee 'Paesens-Moddergat aan het Wad'. De mogelijkheden voor de ontwikkeling van Museum 't Fiskershúske en het garnalenfabriekje met een derde locatie raakte er door, weliswaar afgeremd door de corona pandemie, in een stroomversnelling. Ineens ontstaat de mogelijkheid om met de ontwikkeling van deze boerderij en monumentale schuren een kwaliteitsslag te gaan maken en komt er letterlijk en figuurlijk ruimte om lopende wensen van het museum rond huisvesting en herinrichting in een geheel ander licht te zien.

Realisatie van deze wensen (we komen er nog op terug) voor het bestaande Museum 't Fiskershúske, de Garnalenfabriek, de reddingssloep L.A. Buma, de WL 19 (de aak van Moddergat) en de boerderij biedt bezoekers de gelegenheid om de locaties en schepen te bezoeken die allemaal zijn verbonden door verhalen over het leven van toen en nu in Paesens-Moddergat aan het Wad. Het bestuur wil dan ook dit moment met beide handen aangrijpen om een kwaliteitsslag te maken die op lange termijn bijdraagt aan openstelling en behoud van het cultureel erfgoed van dit bijzondere tweelingdorp. Daarnaast is dit het moment om het museum aanbod verder te verbinden met andere activiteiten in de dorpen en omgeving. We denken dan aan nieuwe kansen voor leefbaarheid, versterking van de toeristische en economische activiteiten. In combinatie met verantwoord bezoek aan het buitendijkse Waddengebied.

Jan Zwart voor de boerderij.

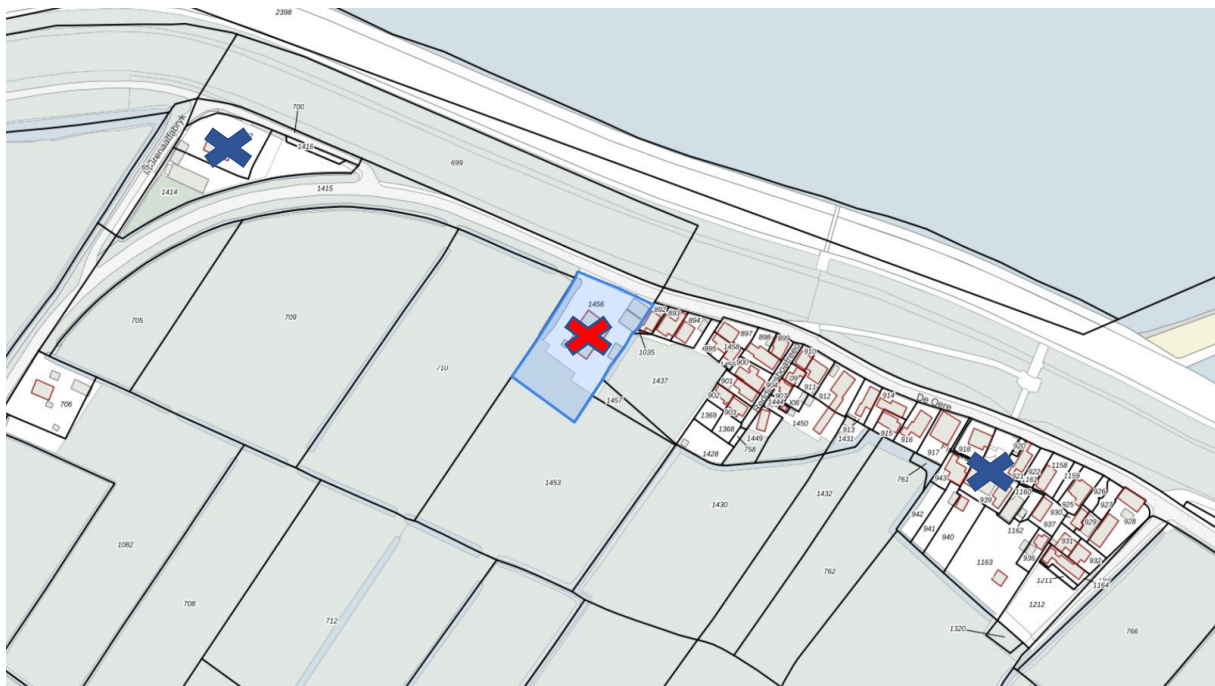
Voorzijde Museum 't Fiskershúske

Met deze notitie delen we graag onze plannen met u, we staan stil bij de huidige situatie, geven aan waar we naar toe willen en schetsen de eerste stappen die we willen gaan zetten om er te komen.

Die stappen zetten we niet alleen, we zijn ons er van bewust dat de plannen een breed draagvlak moeten hebben, onder de lokale bevolking, bij regionale ondernemers, gemeente, provincie en andere betrokken organisaties. Graag zetten we dan ook deze stappen samen en nodigen u uit onderdeel te worden van het project 'Paesens-Moddergat aan het Wad' en verder met ons mee te denken.

Dit document is geschreven vanuit onderstaande missie.

Realisatie van het project 'Paesens-Moddergat aan het Wad' draagt bij aan de dynamiek en magie van het gebied en de schoonheid van het landschap gedurende de seizoenen, aan de veelzijdige flora en fauna, de authenticiteit van de bebouwde omgeving, de verhalen van de mens en hun relatie tot het Wad en het gevoel van verbondenheid en vrijheid dat het Waddengebied met zich mee brengt. Met haar activiteiten werkt de Stichting Musea Noardeast Fryslân aan het behoud van die kwaliteiten en aan de leefbaarheid en economie van de regio.

Garnalenfabriek

Boerderij Zwart

Fiskershúskes

Huidige situatie

Museum 't Fiskershúske in Moddergat bestaat sinds 1966 en trekt jaarlijks meer dan 10.000 bezoekers. Het mooie tweelingdorp, de ligging aan de Waddenzee en de situering in buurtschap de Oere (Beschermd dorpsgezicht) maakt het museum tot een bijzondere plek om te bezoeken. Het museum bestaat uit vier authentieke vissershuisjes met omliggende tuinen, een gebouw voor wisselexposities, depot en kantoor, het Garnalenfabriekje met omliggend terrein en de KNRM zeil-roei reddingssloep L.A. Buma die tot 1942 dienst deed. Bijzonder deel van dit ensemble is het nieuw gebouwde vissersschip WL19. Deze aak vaart vanuit Dokkumer Nieuwe Zijlen met gasten door de omgeving en is onderdeel van de planvorming.

De Fiskershúskes horen bij de dorpen en worden gedragen door de bevolking, die vaak persoonlijk betrokken is bij het verhaal van de visserscultuur en de Ramp van Moddergat in 1883. Zo heeft de familie Zwart een bijzonder gebaar gemaakt door haar boerderij en schuren aan het museum na te laten. Wij stellen dit zeer op prijs en werken graag aan een goede bestemming van dit object als verrijking van museum en dorp.

Met de boerderij Zwart erbij heeft het museum diverse onroerende en roerende goederen en een waardevolle historische visserij collectie in beheer.

In de Fiskershúskes, die elk jaar van half februari tot en met oktober (en tijdens de kerstvakantie) open zijn werken 6 beroepskrachten (parttime, deels in combinatie met werk voor Museum Dokkum). Zij krijgen ondersteuning van 6 museumvrijwilligers. Daarnaast is een groep van meer dan dertig vrijwilligers verbonden aan de L.A. Buma, het Visserstruienproject en de aak WL19.

Doelen

① het ons toevertrouwde erfgoed, inclusief boerderij Zwart, behouden, ontwikkelen en een plek (blijven) geven in het cultureel, sociaal en toeristisch aanbod van Noardeast Fryslân. (Boerderij Zwart en de twee schuren moeten we, om optimaal gebruik mogelijk te maken, restaureren).

② bij realisatie van de plannen doorgroeien naar 50% meer bezoekers.

③ een aantal lang lopende kwesties oplossen zoals de inrichting van een adequaat museaal depot en huisvestingszaken zoals herinrichting van de permanente expositie in de Fiskershúskes, verbetering van de wisselexpositieruimte, kantoorruimte, de realisatie van een Toeristisch Informatiepunt (T.I.P.), opwaardering van balie en museumwinkel. En een ruimte voor de ontvangst van (school)groepen.

④ (blijven) samenwerken met andere organisaties aan het behoud van de kwaliteiten en het toeristisch toegankelijk maken van dorp, regio en Waddenzee.

⑤ bijdragen aan activiteiten van dorp en gemeente voor de leefbaarheid, economie, cultuurhistorie, landschap en natuur.

Acties

Fiskershúskes

- Aanpassing van de huidige museale inrichting van de Fiskershúskes, waarbij we de presentaties moderniseren zonder het gevoel van authenticiteit aan te tasten.
- Restauratie van het rijks monumentale Búthúske naast Klaske's Húske en deze onderdeel maken van het onderdeel Fiskershúskes.
- Herinrichting van de ontvangstruimte (balie) en de op dit moment hier gehuisveste museumwinkel en toeristisch informatiepunt (TIP).
- Herinrichting van de tuinen rond de huisjes en de schuren zodat er voor het publiek een samenhangend geheel ontstaat.

Boerderij Zwart

- Wijziging van de bestemming van de boerderij Zwart.
- Noodzakelijk onderhoud in samenhang met de verbouw boerderij Zwart (met bijbehorende rijks monumentale schuren) t.b.v. onder meer filmruimte, tentoonstellingsruimte, stallingsruimte LA Buma/WL 19, depot museum
- Herinrichting tuin en terrein voor verbeterde representatie.

Garnalenfabriekje

- Tentoonstellingsruimte in/bij de Garnalenfabriek.
- Uitbreiding voor ontvangst bezoek (denk aan o.a. museaal, Wadlopers, natuurbezoek, fietsers en wandelaars).
- Specifieke Wadloop afspoelfaciliteiten, verbetering sanitair.
- Educatieruimte.
- Herinrichting terrein garnalenfabriek (o.a. sloop houten barak, inrichting terras en diverse aanpassingen).

Rond de dijk

(samen met Dorpsbelang Paesens-Moddergat)

- Conserveren van het 'houten hoofd'.
- Herinrichting historische dijk opgang en lanceerplaats voor de reddingsboot.
- Plaatsing van een nieuwe stormpaal naar historisch voorbeeld.
- Realisatie dijktrap bij Garnalenfabriekje.
- Borgen onderhoudswerk aan monument Ramp Moddergat en bankjes op de dijk.
- Realisatie van veilige voetpaden van Garnalenfabriek naar dorp en monument (binnendijks/buitendijks).

Dorpen (samen met Dorpsbelang Paesens-Moddergat)

- Realisatie van een veilige doorstroom van verkeer (fietsen, wandelen, auto's) door de dorpen en langs onze musea locaties.
- Meedenken en meewerken aan de realisatie van voldoende parkeerplaatsen rond de dorpen

Commerciële activiteiten

- Het doen van onderzoek naar beperkte commerciële activiteiten, binnen de randvoorwaarden van Paesens-Moddergat als beschermd dorpsgezicht en voor zover nodig om onze museale doelstellingen te kunnen realiseren.

Op zoek naar verbinding

Zoals al genoemd willen wij het aanbod van het museum graag verbinden met activiteiten van het dorp, de gemeente, de provincie en andere organisaties. Wij denken hierbij bijvoorbeeld aan nieuwe en bestaande wandel- en fietsroutes in en om het dorp ook aan de Waddenkant. Met dorp en gemeente willen wij graag in overleg over hoe boerderij Zwart kan bijdragen aan leefbaarheid, sociale voorzieningen of (jongeren) huisvesting. Ook willen wij graag meepraten over het parkeren en andere inrichting van het tweelingdorp.

Met lokale ondernemers (horeca, verblijfaccommodatie, cultuurhistorisch) gaan we het gesprek aan om te kijken waar onze plannen aansluiten en mogelijkheden geven voor samenwerking.

We zoeken contact met Wetterskip en Gemeente Noardeast-Fryslân over hoe in het kader van de dijkversterking het Houten Hoofd geconserveerd kan worden en voorzieningen die eerder op de dijk aanwezig waren voor het te water laten van de LA Buma, de stormpaal en de houten steiger, opnieuw een plek kunnen krijgen. Hierover leggen wij ook contact met de KNRM. Verder leggen we contact met Wadloop organisaties in en buiten het dorp over faciliteiten als afspoelplekken en toiletvoorzieningen. En starten we gesprekken met het Fryske Gea en Vogelbescherming Nederland over hun activiteiten in het Waddengebied rond Paesens-Moddergat en met het Werelderfgoed Centrum Waddenzee i.o. te Lauwersoog over afstemming.

Er zijn dus veel uitdagende verbindingsmogelijkheden, maar de kern van ons projectidee blijft de boerderij Zwart opnemen in het museum waardoor een samenhangend geheel ontstaat dat nog een zeer lange reeks van jaren ten dienste staat van Paesens-Moddergat en onze bezoekers.

Wad bij Moddergat met 'houten hoofd'.

Hoe doen we dat

- Het onderzoeksbureau Artlab is door het bestuur ingezet om een eerste verkenning te doen om een beeld te krijgen van mogelijkheden, kansen en bedreigingen. Zo hebben de inwoners van Paesens-Moddergat deel genomen aan een schriftelijke enquête over o.a de toekomst van de boerderij Zwart.
- Artlab, museumdirecteur en vertegenwoordigers van het bestuur spraken gedurende deze verkenning met veel personen en organisaties over het legaat en ideeën om het legaat te gebruiken als een startpunt voor een project rondom museum, fabriek en boerderij.
- Door het onderzoeksbureau werd gesproken met overheden en organisaties in de regio om een beeld te krijgen van mogelijke doelgroepen, hetgeen resulteerde in een doelgroepenrapportage.
- Tijdens de verkennende fase organiseerde het bestuur gesprekssessies met dorpsbewoners en ondernemers (horeca, exploitanten van verblijfsaccommodaties) en voerde het gesprekken met kunstenaars en makelaars uit de regio. Zie bijlage 5 voor de ideeën uit deze gesprekken. Deze zullen worden meegenomen in de verdere planvorming.

Sessie met bewoners over toekomst museum, fabriek en boerderij

- Door het bestuur is vervolgens de opdracht aan Albert Formsma (projectadviseur) en Hans Groeneweg (directeur) gegeven voor het opstellen van een notitie waarin het projectidee 'Paesens-Moddergat aan het Wad' wordt uitgewerkt. De notitie is samen met de bijlagen leidraad voor verdere gesprekken met bewoners, overheden en partners over inhoud en realisatie van het project.
- Wij willen begin 2023 starten met de verkenningsfase van het project 'Paesens-Moddergat aan het Wad'. Zodat we samen met bewoners, gemeente en andere betrokken organisaties het project kunnen uitwerken en daarna realiseren.

Bijlage 1: Fasen project

We onderscheiden 4 fasen in het project

* de verkenningsfase

Deze fase beschrijft de aanleiding, werkt eigen ideeën en onderzoekt de ideeën die bij andere partijen leven over het project en hoe deze verbonden kunnen worden.

* de planvorming

Het formuleren van plannen, kosten en planning, uitwerken van de financiering en van de exploitatie na de uitvoering.

* de uitvoeringsfase

Het in samenhang uitvoeren van het project en het voorbereiden van het exploitatieplan.

* de exploitatiefase.

Het (samen met betrokken partijen) jaarlijks uitvoeren van een realistische exploitatie.

Bijlage 2: Samenwerking

Wij verwachten dat er raakvlakken zijn met doelen van meerdere van onderstaande organisaties.

Dorpsbelang Paesens-Moddergat	Waddencentrum Lauwersoog
Ondernemers uit dorp en regio	Stichting It Fiskersskip – WL19
Gemeente Noardeast-Fryslân	Fûgelpits
Provinsje Fryslân	Molen
Wetterskip	Kerk
Fryske Gea	Wadlooporganisatie(s)
Vogelbescherming Nederland	Radiotorens en huisje naast Garnalenfabriek
KNRM	Bunker WO2 in weiland bij Garnalenfabriek

Bijlage 3: uitgangspunten

- Het project is startpunt voor een kwaliteitsslag voor het gehele museumcomplex. De opname van Boerderij Zwart in het museum zorgt er voor dat er een samenhangend geheel ontstaat dat nog een lange reeks van jaren ten dienste staat van Paesens-Moddergat en onze bezoekers.
- Draagt bij aan een goede balans tussen het benutten van economische kansen en het beschermen van dorpen, natuur en landschap; leefbaarheid en het levensvatbaar maken van initiatieven; ontwikkelt passend en hoogwaardig (toeristisch) aanbod voor Paesens/Moddergat en de directe omgeving.
- Sluit aan op activiteiten van gemeente en provincie voor toerisme, cultuur, economische ontwikkeling, leefbaarheid en landschap en natuur; projecten als Sense of Place, Holwerd aan Zee, Werelderfgoed Centrum Lauwersoog, Wij en Wadvogels en Mooiste Natuurgebied; afspraken over de toeristische infrastructuur van het Werelderfgoed Wadden.
- En wordt gedragen door de omgeving (lokale bevolking, bedrijven en gemeente).

Bijlage 4: Ideeën

Museum 't Fiskershúske

moderniseren van het verhaal, zonder dat authenticiteit verloren gaat, voor diverse doelgroepen; benutten van ruimte rond de gebouwen voor museale doeleinden; museum beter aansluiten op verhalen / geschiedenis van dorp, dijk en omgeving; entree verbeteren; museumwinkel (eigen inkomsten); verder gaan met organisatie van activiteiten (slikslee, wadlopen, streekmarkt, ambachten, dag van visserij, dag van de garnaal, dag van het Wad, donkere wadden, e.d.); door ontwikkelen educatieve programma's; beleving centraal; zintuigelijk maken (voelen, ruiken, horen, zien, proeven); doortrekken van het verhaal naar het heden; verhaal van de ramp blijft erg belangrijk, zeker in combinatie met het monument

Garnalenfabriek

startpunt maken voor wadlopen met afspoellocatie voor wadlopers; is hier ruimte voor camper stapplaatsen?; betere toiletvoorzieningen realiseren; opruimen terrein, aanzicht nu is slecht!; huidige parkeervoorzieningen worden zonder dat dit mag gebruikt door campers; zaal voor groepen; expositieruimte realiseren; mooie plek voor verhaal van De Aak/L.A. Buma en/of historie van garnalenvangst; bijzondere locatie ikv (nacht)fotografie; tiny houses, verblijf op unieke locatie; beach gevoel, activiteiten die hier naar verwijzen (surfers, vliegeren, e.d.); fiets en/of elektrische scooterhuur; horeca met buiten terras (visrestaurant cq bijzondere menukaart visgerechten); escaperoom met als basis historisch verhaal; mudhole muziek festival; verbinding met bunker (wo2 wadden) en/of radiozender (zendmasten)

Boerderij Zwart en schuren

horeca met buiten terras; realiseren woonruimte dorp starterswoningen of seniorenwoningen; kantoorruimte en/of depot voor eigen museum en voor externen; zaal voor verhuur aan groepen en voor de gemeenschap

film- en/of theaterzaal ; expositieruimte voor bijzondere exposities (zeker verhaal Zwart), thematisch; presentaties rond landbouw, visserij, natuur, milieu, water e.d. (ecologisch onderzoekscentrum)

atelier voor kunstenaars, inwonende kunstenaar; educatieve tuin aansluitend bij thematiek (water, historie, natuur); pluktuin, volkstuintjes; Kinderboerderij; B&B in boerderij en/of schuren; behouden beschermd dorpsgezicht, geen camperplaatsen; opslagruimte voor lokale ondernemers; kleine winkel (pop up store);

workshops (ambachtelijk, streekproducten e.d.); locatie voor zorgtaken voor de dorpen/regio (tandarts, dokter e.d.)

Dorpen

zichtbaarheid Reddingsbootloods verbeteren; upgrade bestaande informatieve borden in de dorpen; parkeerproblematiek verbeteren; snelheidsbeperkende maatregelen; eenrichtingsverkeer; kunnen plannen rondom museum, fabriek en boerderij bijdragen aan woningtekort en realisatie ontmoetingsplek voor bewoners?; zoek aansluiting bij lokale ondernemers (horeca)

Dijk

restaureren bestaande dijktrap bij het museum; aanleg van een extra dijktrap (bij It Grenaetfabryk); informatiezuilen en kijkpunten bij de trappen ; informatie over natuur, landaanwinning en dijkbouw

meer plekken om te kunnen zitten; verbeteren voetpad vanaf Garnalenfabriek naar dorp (veiligheid) en opleuken (educatief); onderhoud monument verbeteren (onkruid, toestand, leesbaarheid teksten e.d.);

aandacht voor bestaande monumenten en kunstwerken op/aan de dijk; wat staan er veel bordjes op de dijk, is er informatie te bundelen? schapen en de dijk! Visserstruien -wol, schapen knuffelen; dichters op de dijk (gedichten over wadden, dorpen, mensen en dijk (Fries)

Wad

conserveren van 'houten hoofd' (houten golfbreker); herbouw van verdwenen houten pier (de Golfbreker) en opnieuw plaatsen van de stormpaal; verbeteren van de zichtbaarheid van de Reddingsbootloods, de dijkopgang van de reddingsloep en de mogelijkheid om deze te kunnen lanceren (inclusief de Rolpaal); rekening houden met gevoel bewoners dat het wel erg druk aan het worden is!; aansluiting zoeken bij wadloop organisaties, combinatie activiteiten; samenwerking met Fryske Gea en Vogelbescherming Nederland voor buitendijks gebied; mogelijkheden onderzoeken voor ontvangst van grotere en kleinere groepen die het dorp en wad bezoeken als vogelaar, fotograaf of kunstenaar

Regio

actief aansluiting zoeken bij bestaande fiets- en wandelknooppunten; mogelijkheden verkennen om samenwerking te zoeken met It Fryske Gea, Vitale Waddenkunst, Vogelbescherming Nederland en Waddenvereniging; Waddencentrum Lauwersoog. Samenwerking? Uitwisseling?; zoek verbinding met initiatieven in de regio (Theaterkerk Nes, Fúgelpits et cetera); organiseren van bijzondere wandelingen en fietstochten in de omgeving vanuit dorpen/museum; uitbouwen functie Toeristisch Info Punt Moddergat / ontwikkeling Toeristisch Opstap Punt Moddergat?; zoek verbinding met regiostad Dokkum

Overall

toegankelijk personen met een handicap verbeteren (ook parkeerplaatsen, toiletten e.d.); duurzaamheid, past goed met Werelderfgoed Wad, in en rond museum. Van oplaadpunt tot en met zonnepanelen in voortuin boerderij Zwart; verbinden van museale locaties met dorp en dijk (bv doorinzet van augmented reality).

inzet moderne publiekstoepassingen voor gebruik in en om de gebouwen, aansluiting zoeken bij nieuwste wensen publieksgroepen (onderwijs, jongeren); onderzoek of er draagvlak is in de dorpen voor een Sense of Place project dat aansluit bij de verhalen van Paesens-Moddergat (in samenwerking met Dorpsbelang Paesens-Moddergat)

Bijlage 5: Doelgroepen

Conclusies Artlab onderzoek doelgroepen, september 2020 in opdracht van Stichting Musea Noardeast Fryslân.

Doelgroepen voor ons project zijn:

- toeristen uit binnen- en buitenland die op zoek zijn naar een unieke ervaring en/of beleving
- bewoners uit de provincie en regio die op zoek zijn naar de geschiedenis van de eigen woonomgeving
- scholieren uit primair en voortgezet onderwijs

Uit onderzoek blijkt:

- 50+ bewoners uit provincie gaan graag uit in eigen provincie
- 80% van de toeristen zijn op dit moment afkomstig uit eigen land, 20% van de toeristen komen uit het buitenland, 75% hiervan is afkomstig uit Duitsland
- bezoekers komen voor rust, voor aansprekende activiteiten en voor bijzondere hobby's zoals vogel spotten, natuur, dark sky, wandelen, fietsen, wadlopen, cultuur e.d.

Ambitie:

Provincie Fryslân: groei toerisme (binnen- en buitenlandse gasten) van 1.750.000 naar 3.500.000 in 2030

Gemeente Noardeast-Fryslân: groei toerisme (binnen- en buitenlandse gasten) van 175.000 naar 260.000 in 2030. Ook groei van 600.000 naar 900.000 overnachtingen in 2030

Ambitie Stichting Musea Noardeast Fryslân: groei bezoekers (binnen- en buitenlandse gasten) van 10.000-12.000 naar 15.000-20.000 bezoekers per jaar voor Museum 't Fiskershúske

